

Любов СТОВБУР,
orcid.org/0000-0001-9678-8047
кандидат фiлологiчних наук,
доцент кафедри української мови
Запорiзького національного унiверситету
(Запорiжжя, Україна) stovbur.lm@ukr.net

СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СЛОВОТВОРЧИХ ЗАСОБІВ У РОМАНІ-ПІСНІ Г. ЛЮТОГО «МАМА-МАРІЯ»

Українська мова має надзвичайно розгалужену систему словотворчих засобів, покликаних продукувати нові лексеми різного частиномовного статусу. Семантичні властивості й стилістичні можливості таких дериватів містять великий потенціал для творення оригінальної мовної палітри витворів красного письменства. Кожен окремий словотворчий афікс – це значеннєво й стилістично суто індивідуально-авторська мовна одиниця, яка виконує в структурі слова свою функцію.

Для мови поетичних творів як одного з жанрів художньої літератури, її найвищого вияву характерні ознаки естетизації, що досягається шляхом творення письменником форм слів з експресивним навантаженням.

Основною метою експресивного словотвору в жанрі поезії є необхідність надати кореневій частині слова із зовнішньою чи нульовою флексією або кореневій частині незмінного повнозначного слова чогось нового, якоїсь додаткової семантики, значеннєвого відтінку, а з нею й певної експресивності, емоційності.

Словотвірний афікс – це явище одночасно і лексичне, і морфологічне, і стилістичне, бо кожен суфікс чи префікс завжди надає семантиці кореневої (основної, стрижневої) частини слова або зовсім нового лексичного значення або значення тільки додаткового, особливого, яке доповнює, видозмінює те, що виражається кореневою частиною слова. Словотворчими афіксами автори поетичних творів послуговуються, щоб видозмінити семантичне навантаження слова для передачі емотивної функції висловлення, задати того настрою, який необхідний для підсилення художньої образності твору.

Своєрідне, індивідуально-авторське афіксне оформлення слів залежить від їх належності до тієї чи тієї частини мови, адже слова різних частиномовних категорій мають унікальну певною мірою свою систему префіксів і суфіксів. Стилiстичне значення, функція змінного повнозначного слова виражається всією властивою йому формою, яка є носієм найсуттєвіших для слова якостей – його лексичного й граматичних значень. Словотвірні афікси – це своєрідні форманти, тобто частини слова, з яких воно утворюється. Ними по-різному видозмінюється семантика слів, їх коренева частина, яка репрезентує лексичне ядро слова.

Словотворчі засоби у романі-пiснi Г. Лютого «Мама-Марiя» підпорядковані традиції складання української пісні. Аналіз стилістичної специфіки словотворчих одиниць української мови, виявленої в зазначеному творі, покладено в основу цієї розвідки.

Ключові слова: стилістика, словотворчі засоби, префікси, суфікси, конфікси.

Liubov STOVBUR,
orcid.org/0000-0001-9678-8047
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language
of Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine) stovbur.lm@ukr.net

STYLISTIC POTENTIAL OF WORD-MAKING MEANS IN THE NOVEL-SONG “MOTHER-MARIA” BY G. LIUTYJ

The Ukrainian language has a very extensive system of word-formation tools designed to produce new tokens of different partial linguistic status. The semantic properties and stylistic possibilities of such derivatives have great potential for creating an original language palette of works of belletristic. Each individual word-forming affix is a semantically and stylistically purely individual-authorial linguistic unit, which performs its function in the structure of the word.

For the language of poetic works as one of the genres of fiction, its highest manifestation, characterized by signs of aestheticization. This feature is achieved through the creation of the writer's word forms with expressive load.

The main purpose of expressive word formation in the genre of poetry is the need to give the root part of the word with external or zero inflection or the root part of the invariant full word of something new, some additional semantics, meaning, and with it a certain expressiveness, emotionality.

A word-forming affix is a lexical, morphological, and stylistic phenomenon at the same time, because each suffix or prefix always gives the semantics of the root (main, core) part of the word or a completely new lexical meaning or the meaning of only additional, special, complementary, modifies expressed by the root part of the word. Word-forming affixes are used by authors of poetic works to change the semantic load of the word to convey the emotional function of expression, to set the mood that is necessary to enhance the artistic imagery of the work.

Peculiar, individual-author affix design of words depends on their belonging to one or another part of the language, because words of different part-of-speech categories have a unique to some extent their own system of prefixes and suffixes. Stylistic meaning, the function of a variable full word is expressed by its inherent form, which is the carrier of the most essential qualities for the word – its lexical and grammatical meanings. Word-forming affixes are peculiar formants, ie parts of a word from which it is formed. They change the semantics of words in different ways, their root part, which represents the lexical core of the word.

Word-forming means in the novel-song «Mama-Maria» by G. Liutyj are subordinated to the tradition of composing a Ukrainian song. The analysis of the stylistic specificity of the word-forming units of the Ukrainian language, revealed in the mentioned work, is the basis of this investigation.

Key words: *stylistics, word-forming means, prefixes, suffixes, confixes.*

Постановка проблеми. Натепер важливим є вивчення стилістичних ресурсів на всіх мовних рівнях, у тому числі – словотвірному. Стилїстика, головним чином, покликана приділити увагу граматичним та лексичним значенням засобів словотвору, їх виражальній цінності, експресивній якості, можливостям їх поєднання з певним змістом і метою висловлювання у літературному творі. Індивідуально-авторські словотвори в літературі свідчать про особливість художньої манери письменника, його ідіостилію, про його світосприйняття і поетичну майстерність. Не винятком є і роман-пісня Григорія Лютого «Мама-Марія», де вживається чимало традиційних та індивідуальних авторських дериватів.

Жанрова специфіка твору «Мама-Марія» визначена поетом як роман-пісня (у романі понад 50 пісень). Тетяна Біленко наголошує на тому, що «слово Григорія Лютого не просто образно-афористичне, не лише настільки містке, що проситься у заголовки статей і наукових розвідок. У романі воно ще й заряджене тисячолітньою космічною інерцією української душі, української пісні» (Біленко, 2007: 11). Така жанрова особливість запрограмує твір на максимальну спорідненість із народною піснею, фольклорними засобами вираження авторських думок.

Незважаючи на наявність робіт, у яких розглядалися дериваційні явища крізь призму стилістики, стилістичний підхід до питань словотвору досі не знайшов у лінгвістичній україністиці належного висвітлення на матеріалі творів художньої літератури, зокрема поетичного доробку співця Запорізького краю Григорія Лютого. У цьому й полягає актуальність пропонованої розвідки.

Аналіз досліджень. Вивчення словотворчих ресурсів української мови привертало увагу багатьох дослідників. У працях С. Єрмоленко, Г. Їжакевич, Л. Мацько, О. Пономарева, В. Чабаненка, Т. Черторизької набула стрункості теорія стилістики, представлено характеристику стилістичних можливостей системних одиниць української мови, зокрема й дериватом (див. Малюга, 2014: 85).

Грунтовний аналіз специфіки словотворчих ресурсів, дериваційної структури та процесів творення слів різних частин мови знаходимо в доробку видатних українських лінгвістів. Зокрема, семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти української експресивної лексики з елементами словотвору й стилевжитку розглядаються у монографії Н. Бойко (Бойко, 2005). Встановленню типової словотвірної парадигми лексико-семантичних груп іменників, на основі яких створено словотвірну парадигматику українського іменника, присвячене дослідження З. Валух (Валух, 2005). Г. Вокальчук розкриває головні проблеми сучасної неології та оказіоналістики, аналізує особливості лексичних інновацій, окреслює перспективи української індивідуально-авторської неографії (Вокальчук, 2008). У монографії Ж. Колоїз висвітлюються теоретичний та функціонально-прагматичний аспекти оказіональної деривації (Колоїз, 2007).

Метою пропонованої розвідки стало дослідження стилістичного потенціалу словотворчих засобів у романі-пісні Г. Лютого «Мама-Марія». Задля виконання поставленої мети слід було виконати низку завдань: дослідити специфіку експресивних засобів словотвору; проаналізувати стилістично-словотвірний потенціал префіксів, суфіксів, конфіксів, уживаних поетом; охарактеризувати функціонально-стилістичну специфіку похідних. Відповідно до сформульованої мети і поставлених завдань об'єктом дослідження були афіксальні морфеми, використовувані письменником у дериваційному акті. Предмет дослідження – стилістичні можливості дериваційних засобів українського афіксального словотвору,

зафiксованi в романi-пiснi Григорiя Лютого «Мама-Марiя». Пiд час написання розвiдки основним був описовий метод з його унiверсальними прийомами спостереження, систематизацiї та iнтерпретацiї мовностилiстичних фактiв i явищ.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в нiй уперше зроблено спробу комплексного аналізу стилiстичного потенцiалу словотворчих засобiв у романi-пiснi Григорiя Лютого «Мама-Марiя». Дослiджено стилiстичний почерк письменника у синтезi зi словотворчими засобами його вираження. Вiднайдений, проаналiзований i покласифiкований матерiал цiєї статтi матиме теоретичну цiннiсть, слугуючи складником монографiї про мовотворчiсть письменникiв Запорiзького краю, а то й України загалом. Результати дослiдження можуть використовуватись пiд час проведення лекцiйних, практичних i семiнарських занять iз сучасної української мови та iсторiї лiтератури у ЗВО, у процесi роботи студентських науково-проблемних гурткiв, а також слугувати iлюстративним матерiалом учителям у шкiльному навчальному курсi.

Виклад основного матерiалу. Для мови поетичних творiв як одного з жанрiв художньої лiтератури, її найвищого вияву характернi ознаки естетизацiї, що досягається шляхом творення письменником форм слiв з експресивним навантаженням. Основною метою експресивного словотвору в жанрi поезiї є необхіднiсть надати кореневiй частинi слова iз зовнiшньою чи нульовою флексiєю або кореневiй частинi незмiнного повнозначного слова чогось нового, якоїсь додаткової семантики, значеннєвого вiдтiнку, а з нею й певної експресивностi, емоцiйностi.

Словотворчий афiкс – це явище одночасно i лексичне, i морфологiчне, i стилiстичне, бо кожен суфiкс чи префiкс завжди надає семантицi кореневої (основної, стрижневої) частини слова або зовсiм нового лексичного значення (*пiсня – пiсняр, будова – перебудова*), або значення тiльки додаткового, особливого, яке доповнює, вiдозмiнює те, що виражається кореневою частиною слова (Клименко, 1998: 181).

Своєрiдне, iндивiдуально-авторське афiксне оформлення слiв залежить вiд їх належностi до тiєї чи тiєї частини мови, адже слова рiзних частиномовних категорiй мають унiкальну певною мiрою свою систему префiксiв i суфiксiв, наприклад, суфiкси -iнн-, -анн-, -енн- належать до суфiксiв вiддiєслiвних iменникiв (кохання, побажання, присiдання).

Стилiстичне значення, функцiя змiнного повнозначного слова виражається всiєю власти-

вою йому формою, яка є носiєм найсуттєвiших для слова якостей – його лексичного й граматичного значень. Словотвiрнi афiкси – це своєрiднi форманти, тобто частини слова, з яких воно утворюється. Ними по-рiзному вiдозмiнюється семантика слiв, їх коренева частина, яка репрезентує лексичне ядро слова, котре в бiльш чи менш розгорнутiй групi спорiднених iз ним слiв: *рука – руцi – ручка – заручений; мова – розмова – мовний – розмовляти – замовляти – промовляти* i под. (Клименко, 1998: 181).

Словотворчими афiксами автори поетичних творiв послуговуються, щоб вiдозмiнити семантичне навантаження слова для передачi емотивної функцiї висловлення, задати того настрою, який необхідний для пiдсилення художньої образностi твору.

Жанрова специфiка твору «Мама-Марiя» визначена Григорiєм Лютим як роман-пiсня (у романi понад 50 пiсень). Така жанрова особливiсть запрограмує твiр на максимальну спорiдненiсть iз народною пiснею, фольклорними засобами вираження авторських думок. I не випадково цей твiр отримав найвищу оцiнку Павла Загребельного, який в останнi мiсяцi свого життя дав у листi коротку, але вичерпну характеристику його авторовi, назвавши новiтнiм Гомером українського степу.

У романi-пiснi «Мама-Марiя» питому вагу мають слова, утворенi префiксальним способом словотворення. Бiльша частина з них – це дiєслiвнi форми. У стилiстичному забарвленнi дiєслiв особлива роль належить префiксам, яких сучасна українська лiтературна мова нараховує 15, тодi як iз фонетичними варiантами налiчується до 30. В аналізованому фактажi для творення слiв використано споконвiчно українськi префiкси. Такий прийом письменник свiдомо застосовує, пiдкреслюючи багатство та потенцiал виражальної системи української мови. У творi вони представленi майже у всiх варiантних формах, як-от: *в-* (*у- увi-, ввi-*): ... *Упiймала* зразу *трьох* (Лютий, 2007: 30); *ви-*: *Що висiчено в пiснi – нас не втiшить* (Лютий, 2007: 39); *вiд-* (*од-*): *Десь Настя вiдвинулась до кози* (Лютий, 2007: 33); *до-* (*дi-*): *Такi дрiбнички – рiдко б хто й додумавсь* (Лютий, 2007: 35); *з-* (*зо-, зi-, iз-, iзi-, с-*): *Десь по свiтах ту гордiсть iзносила* (Лютий, 2007: 29); *Он на горi зiйшлися три тополi* (Лютий, 2007: 60); *за-*: *Так губу накопилував кумедно* (Лютий, 2007: 73); *на-*: *Така ураз нахлинула журба* (Лютий, 2007: 89); *о-* (*об-, обi-*): *Не вiн її – вона обдарувала* (Лютий, 2007: 94); *Вовками он оскалило степи* (Лютий, 2007: 102); *пере-*: *Хоч все життя своє перегорни*

(Лютий, 2007: 67); *по-*: *Не ждав мене побачити в цю пору... Чи повернуть тихенько у село* (Лютий, 2007: 58); *про-*: *Повипускала якомсь карасів, То потім три дні проголодувала* (Лютий, 2007: 104); *при-*: *Прихилитавсь до хати через тиждень* (Лютий, 2007: 44); *про-*: *Чи рідних смерть мене протверезила* (Лютий, 2007: 78); *роз-(рози-)*: *Він роззирнувся загнано, шалено* (Лютий, 2007: 93).

Префіксовані іменники із застарілими та рідковживаними приростками *па-*, *пра-*, *уз-* мають відтінок піднесеності, поетичності та можуть вказувати на давність родинних зв'язків: *Мій найвищий прапращур – Засіяний зорями степ...* (Лютий, 2007: 123); *Так рветься в нім народу прасносава ... В рубцях поразок – а ні в чім не лже* (Лютий, 2007: 25).

Префікс *все-* додає рядкам роману-пісні урочистого звучання: *Не земний всепрощаючий обрій – То всевишні польоти душі* (Лютий, 2007: 91).

У художньому дискурсі префікс *за-* вживається автором на позначення початку дії або її завершеність, а також підсилює їх емоційність: *Забілили, Засліпили, Задурманили Зади* (Лютий, 2007: 94); *Палійко юний засоромивсь, Злетів на голову хлоп'ячу* (Лютий, 2007: 89).

Загальновідомо, що префікс *пере-* позначає доконаність дії, її повторення, рух поверх чогось тощо. У художньому полотні префікс *пере-* несе значення, притаманне й афіксам *по-*, *про-*, *при-*, що підтверджує народність мови, її виразну вишуканість і водночас стильову належність: *Давно вже їх пора перехрестити Шаблями навсмерть!* (Лютий, 2007: 56).

Оказіональним вважаємо субстантивований dead'ектив, утворений за допомогою префікса *пре-*: *І як почне, прекапосне, сміятись! І як почне смішки свої плести!* (Лютий, 2007: 24).

Префіксоїди *пів-*, *напів-* теж активно вживаються у творі. Вони підсилюють стилістичну виразність, вказуючи на частковість ознаки або ж часового відрізка: *Секлета й та, проклявши півсела, краєчком хустки очі витирає* (Лютий, 2007: 83); *Півдня, а всім не стало вже проходу!* (Лютий, 2007: 99); *Приніс Хведько півмертвого kota – вона й того взялася рятувати* (Лютий, 2007: 31); *Глянь, плаче як Півцастя-Півбіда... Дивись, Маріє, що є Сотворіння* (Лютий, 2007: 55).

Для вияву найтонших людських почуттів, емотивних оцінок та їх вербального вираження українська мова має винятково багату систему словотворчих засобів – формальних (передусім суфіксальних) показників експресивності (Бойко,

2005: 222). Особливий національно-психологічний склад носіїв української мови зумовлює вживання демінутивних суфіксів як особливу рису характеру українців. Суфіксальні похідні передають різноманітні вияви експресивної оцінки у романі-пісні «Мама-Марія», підкреслюючи жанрову особливість твору. У доробку Г. Лютого більшість демінутивних афіксів зосереджено в іменниках. Це демінутиви з такими формантами: *-к-а*: *З яворами й лебідками, Із веселими дітками* (Лютий, 2007: 28); *Пообіцяй мені, дитинко, Що пам'ятатимеш стару. В очах твоїх ще на часинку Я відіб'юся і помру* (Лютий, 2007: 41); *Душ сонячні зайчики і метелики* (Лютий, 2007: 43); *-ець*: *За хутірець, що звався «Божя воля»* (Лютий, 2007: 50); *-еньк-*: *Земле рідна, земличенько, Ти відкривай своє личенько* (Лютий, 2007: 78); *Земле, чорна, як ніченька, Ти вкриваєш нам віченька* (Лютий, 2007: 86); *-ен-я*: *Годує там веселих гусенят* (Лютий, 2007: 31); *-ат-*: *Зліталися звірята і пташки* (Лютий, 2007: 55); *-оньк-, -очк-*: *Наплакала мама Донечці топольку. Одягла в листочку Її голівоньку* (Лютий, 2007: 22); *– Тут сестронька-Любисточок ласкавий* (Лютий, 2007: 51); *Горобець-молодець, Що на скрипочці грець* (Лютий, 2007: 54); *-ечк-*: *Стежечками і ріками до душі пригорнись* (Лютий, 2007: 105); *Стану- пристою на хвилечку* (Лютий, 2007: 48).

Слова з демінутивними суфіксами поет найчастіше використовує для передачі позитивної суб'єктивної оцінки. Такі лексеми набувають відтінків ніжності, пестливості, голубливості: *Наплакала мама Донечці синичку І ще дрібку солі, Наперсток водички* (Лютий, 2007: 22). Таке використання демінутивних суфіксів є традиційним способом стилізації під народнопоетичну творчість. Цієї мети успішно досягнуто Г. Лютим у романі-пісні «Мама-Марія», у якому велику частину твору займають авторські пісні з яскраво вираженим фольклорним підґрунтям: *Гай-гай – на вечірньому прузі Підвів місяченько чоло. Косили косарики в лузі, Гукала їх пісня в село* (Лютий, 2007: 49); *Ластонько, літа принцесонько, Сонячний зайчик душі... Слід твій записують весноньки У золоті віражі* (Лютий, 2007: 96).

Суфікси *-к-а*, *-ечк-*, *-еньк-*, за допомогою яких утворено зменшено-пестливі форми від імені *Марія*, надають забарвлення ніжності, пестливості, прихильності, теплої дитячої любові до цього імені: *А як же ти, Марієчко, звідтіль?* (Лютий, 2007: 20); *З усіма й Марієчка вибива Та про себе серденьком все співа* (Лютий, 2007: 49); *Марійко, ти ж не винувата!* (Лютий, 2007: 21);

Ма-русенько, Ма-рiчечко, Ма-рiйко (Лютий, 2007: 47). Не менш зворушливими є чоловічі антропонiми з демiнутивним суфiксом *-ик*: *Вже iмен не вистача ... Грицик, Мицик, два Степани* (Лютий, 2007: 30); *Марiйка ж спурхне з гiлки. I – мовчок! Лиш язичка Iвасику покаже...* (Лютий, 2007: 32).

Здавалося б, iменний суфiкс *-оньк-* неможливо поєднати з дiєсловом, але автор майстерно вплiтає новотвори-оказiоналiзми у канву тексту: *Тiльки б не впасти, не впастоньки* (Лютий, 2007: 42); – *Дайте, дайте, дайтоньки менi* (Лютий, 2007: 48).

Помiтне емоцiйно-експресивне навантаження несуть iменниковi утворення, якi вживаються в реченнi з негативною конотацiєю. Їх автор утворює за допомогою пейоративних суфiксiв *-ищ-*, *-иськ-*, якi надають похiдним семантики згрублостi, зневаги: *Бо як те сталось? – З iгрища, знiчев'я* (Лютий, 2007: 24); *Хто страшний, рачисько? – Звiсно – Парфирисько!* (Лютий, 2007: 39).

Письменник використовує суфiксальнi засоби творення слiв рiзних частин мови: власне прикметниковi *-ов-*: *Наш хутiр називали яворовим, У нас ворота в небо – явори* (Лютий, 2007: 23); *-н-*: *Тут iншi – неможнi закони* (Лютий, 2007: 65); дiєслiвнi *-и-ти*: *Став я торбу трусить. Став я торбу просить* (Лютий, 2007: 54); *-ну-ти*: *Деся за рiкою мукнуло телятко* (Лютий, 2007: 68); *-i-ти*: *Шугали кажани. Чамрiли пари* (Лютий, 2007: 80); *-а-ти*: *Ти в життя мене кликала, I вела, i чуцикала* (Лютий, 2007: 112); прислiвниковi *-о*: *Горголя шамкотiла винувато* (Лютий, 2007: 71); *I так досадно стане: день минув* (Лютий, 2007: 87); *-є*: *Це треба усвiдомити скорiше, Iнакше час вiдразу пiдiмне* (Лютий, 2007: 40); *-ки*: *Якийсь лиш мiсяць тутечки, а бач, Вже на iм'я вся вулиця гукає* (Лютий, 2007: 31); *Враз i пропав. Як i прийшов – нiзвiдки...* (Лютий, 2007: 63).

У тексті найбільш поширеними утвореннями є форми суб'єктивної оцiнки, якi виражаються словотворчими суфiксами, надаючи словам значення збiльшеностi, зменшеностi, пестливостi, нiжностi.

З середини ХХ столiття деривацiйний арсенал української мови збагатився новим потужним словотворчим засобом – конфiксом. Конфiкс як окрема знакова одиниця словотвiрного рiвня мови характеризується здатнiстю виражати нову, не властиву окремим компонентам конфiкса, категорiйно-розрядну семантику та позицiйну зв'язанiсть з коренем (Нариси, 2010).

Конфiксальний спiсб творення слiв широко представлений у романi-пiснi «Мама-Марiя».

Морфологiчний спектр похiдних розмаiтий i вмищує основнi самостiйнi частини мови – iменник, дiєслово, прикметник, прислiвник.

Iменниковi конфiкси активно використовуються автором роману-пiснi. Зазвичай вони продукують утворення, що позначають антонiмiчнiсть названому твiрною основою (для вiдiменникових дериватiв), локативнiсть, а також опредметнену дiю (для вiддiєслiвних похiдних). Наприклад: *о-...-ець*: *Безитанько-внук – гiрке порiддя зла, Спинивсь жувати з часником окраець* (Лютий, 2007: 97); *без-...-j(a)*: *Таке безгомiння – немов помираю, А ми ще з тобою чужi...* (Лютий, 2007: 32); *Ой, ти хмелику-хмелю, Дай пригубить менi Чари отчого краю Iз безсмертям на днi* (Лютий, 2007: 63); *за-...-j(a)*: *Iз уст її, розiллється залужжсям...* (Лютий, 2007: 118); *без-...-к*: *Безитанько-внук – гiрке порiддя зла, Спинивсь жувати з часником окраець* (Лютий, 2007: 97); *без-...-Ø*: *Пiдбить такого запросто на безум! А ще як Чорт покаже язика ...* (Лютий, 2007: 25); *поза-...-j(a)*: *На все, на всiх Свiй час I позачася I плач, i смiх I марна марнота* (Лютий, 2007: 19); *уз-...-Ø*: *Присiв отам на лавi, коло дум ... Все пив узвар та дякував «Маланцi»* (Лютий, 2007: 33); *не-...-Ø*: *Зустрiчних нелiнь росами святив, Стiкався люд на дзвони великоднi* (Лютий, 2007: 22); *с-...-Ø*: *Сходить соком земля, повна спраги родити – Аж кричить* (Лютий, 2007: 43); *по-...-ок*: *Скинчилось пиво, i вiн замовк, Мов думки втратив поплавок* (Лютий, 2007: 91).

Дiєслiвнi конфiксальнi дериватами також функцiонують в обстеженому матерiалi. Вони утворенi за допомогою таких конфiксiв: *у-...-и*: *Цю дiвчинку увiчнити якби, То, може, й нас Господь би не потурич* (Лютий, 2007: 56); *ви-...-ува*: *Вже почала вiброджуватись брага* (Лютий, 2007: 19); *на-...-ува*: *З таким наколядуєш небагато, – Як завжди, мовив дяк витiювато* (Лютий, 2007: 23); *по-...-ува*: *Смерть тут траву поскошувала якраз у минулу суботу* (Лютий, 2007: 40); *при-...-ува*: *Але ж буде що пригадувати потiм!* (Лютий, 2007: 92); *роз-...-ува*: *Я теж любив розтрачувати силу* (Лютий, 2007: 39); *вiд-...-и*: *Скрiзь вiдлунилося дзвiнко: я i я ось* (Лютий, 2007: 83); *з-...-i*: *Побiля мосту люди – мов здурiли, Вода ревла – по черево волам* (Лютий, 2007: 103).

Як свiдчить наведений фактаж, дiєслiвнi конфiксальнi похiднi вживаються автором з певною стилiстичною настановою – пiдготувати реципiєнта-читача до сприйняття сюжету, динамiзм якого забезпечують девербативи, що наповненi семантикою з вказiвками на: ретельне виконання дiї, продовжуванiсть дiї, широту охоплення дiї в

просторі, частковість реалізації певної дії, характер поширення дії в певному просторі, процесуальне значення завершеності, повноти дії, інтенсивність виражальної якості тощо.

Конфікси для деривації деад'єктивів надають похідним низку словотвірних, значенневих і стилістичних характеристик: семантики заперечення ознаки, закладеної в твірній; підсилення ознаки через заперечення антонімічної характеристики; вказівки на ознаку явища чи предмета на основі його експресивної інтенсивності; відображення додаткової підсиленої ознаки через протиставлення семантики. Наприклад: *без-...-н(ий): Не стане літописцем – безпорадний* (Лютий, 2007: 59); *не-...-н(ий): – На все, дитино, Божа воля! Тобі судилось неземне! Ти, кажеш, немічна і квола?* (Лютий, 2007: 31); *за-...-н(ий): І знов – захмарний. Сміх то був чи сльози?* (Лютий, 2007: 32); *Вже бачу все, чого душа захоче! Скарби усіх заобрійних земель* (Лютий, 2007: 121); *не-...-енн(ий): Щоб ти повірив незнищенній силі, Щоб не поспів острахнутись назад* (Лютий, 2007: 98).

Конфіксальний спосіб творення прислівників представлений такими найбільш поширеними афіксами, що надають певної семантики похідним: *з-...-а* (вказівка на часовий простір зображених подій): *Літала скрипка звечора над садом* (Лютий, 2007: 20); *по-...-и* (посилання на спосіб виконання дії): *Хоч робить це по-материнськи просто* (Лютий, 2007: 64); *без-...-о* (вираження

внутрішніх властивостей через заперечення): *Так близько сон, солодкий напівсон, у яв і в сон заходив безборонно* (Лютий, 2007: 38).

Як бачимо, конфіксальна деривація у Г. Лютого досить продуктивна. Найбільше письменник використовує в процесі творення нових лексем іменні та дієслівні конфікси, меншу питому частку становлять прислівникові афікси. Кожен формант слугує для реалізації певного словотвірного значення, а індивідуально-авторські деривати в художньому просторі роману-пісні насичують його неповторними стилістичними відтінками.

Висновки. Отже, словотвірчі засоби у романі-пісні «Мама-Марія» містять потужний стилістичний потенціал. Використані за традиційними й інноваційними для української мови дериваційними моделями, вони утворюють слова, неповторні за лексичним значенням та експресивним навантаженням, що, врешті-решт, і створює унікальну палітру відтінків словесної гри у незвичайному за жанром творі «Мама-Марія». Застосування автором тих чи тих словотвірчих засобів у романі-пісні підпорядковується основному художньому завданню жанру твору – створенню максимального ліризму шляхом використання експресивних, емоційно забарвлених слів. Перспективу досліджень убачаємо в подальших розвідках цього та інших творів Григорія Лютого крізь призму стилевжитку виражальних засобів української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біленко Т. Г. Яйце-райце українського духу. Григорій Лютий. Мама-Марія (роман-пісня). Запоріжжя : ЗООН спілки письменників України, 2007. С. 4–14.
2. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія. Ніжин : ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. 552 с.
3. Валюх З. О. Словотвірна парадигматика іменника в українській мові : монографія. Київ–Полтава : АСМІ, 2005. 356 с.
4. Вокальчук Г. М. Словотвірчість українських поетів ХХ століття : монографія. Острого : Національний університет «Острозька академія», 2008. 536 с.
5. Клименко Н. Ф. Словотвірна морфеміка сучасної української мови / Н. Ф. Клименко, С. А. Карпіловська. Київ : Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України, 1998. 161 с.
6. Колоїз Ж. В. Українська оказіональна деривація : монографія. Київ : Акцент, 2007. 310 с.
7. Лютий Г. Мама-Марія (роман-пісня). Запоріжжя : ЗООН спілки письменників України, 2007. 126 с.
8. Малюга Н. М. Вивчення словотворення в контексті історичної стилістики. *Філологічні студії*. 2014. Вип. 10. С. 83–92.
9. Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси) / П. І. Білоусенко, І. О. Іншакова, К. А. Качайло, О. В. Меркулова, Л. М. Стівбур. Запоріжжя–Кривий Ріг : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. 480 с.

REFERENCES

1. Bilenko T. G. Yajtse-rajtse ukrajins'kogo duxu [The Egg-paradise of the Ukrainian spirit]. Grygorij Liutyj. Mama-Maria (novel-song). Zaporizhzhia : ZOON spilky pys'mennykiv Ukrajinu, 2007, pp. 4–14 [in Ukrainian].
2. Bojko N. I. Ukrajin's'ka ekspresywna leksyka: semantychnyj, leksykografichnyj i funktsional'nyj aspekty: monografiya [Ukrainian expressive vocabulary: semantic, lexicographic and functional aspects: monograph]. Nizhyn : TOV Vydavnytsvo "Aspekt-Poligraph", 2005. 552 p. [in Ukrainian].
3. Valiukh Z. O. Slovtvorna paradygmatyka imennnyka v ukrajins'kij movi: monografiya [The word-forming paradigm of the noun in the Ukrainian language: monograph]. Kyiv–Poltava : ASMI, 2005. 356 p. [in Ukrainian].

4. Vokal'chuk G. M. Slovtvorchist' ukrajins'kykh poetiv XX stolittia : monografiya. [Word-making of Ukrainian poets of the XX century: monograph]. Ostrog : National university "Ostroz'ka akademiya", 2008. 536 p. [in Ukrainian].
5. Klymenko N. F. Slovtvirna morfemika suchasnoji ukrajins'koji movy [Word-forming morphemes of the modern Ukrainian language] / N. F. Klymenko, Je. A. Karpilovs'ka. Kyiv : Instytut movoznavstva imeni O. O. Potebni NAN Ukrainy, 1998. 161 p. [in Ukrainian].
6. Kolojiz Zh. V. Ukrajins'ka okazional'na deryvatsiya : monografiya [Ukrainian occasional derivation: monograph]. Kyiv : Aktsent, 2007. 310 p. [in Ukrainian].
7. Liutyj G. Mama-Mariya (roman-pisnya) [Mama-Maria (novel-song)]. Zaporizhzhia : ZOON spilky pys'mennykiv Ukrainy, 2007 [in Ukrainian].
8. Maliuga N. M. Vyvchennya slovtvorennnya v konteksti istorichnoji stylistyky [The study of word formation in the context of historical stylistics]. Philological studies. 2014. Vol. 10, pp. 83 – 92 [in Ukrainian].
9. Narysy z istoriji ukrajins'kogo slovtvorennnya (imennykovi konfiksy) [Essays on the history of Ukrainian word formation (noun suffixes)] / P. I. Bilousenko, I. O. Inshakova, K. A. Kachajlo, O. V. Merkulova, L. M. Stovbur. Zaporizhzhia–Kryvyj Rig : TOV "LIPS" LTD, 2010. 480 p. [in Ukrainian].